

szemle

Könyvek a mögöttünk maradt időről

A Kelet-Magyarország napilap kiadója csábító lehetőséggel ajándékozta meg két nyugdíjba vonult munkatársát: könyvbe sűrítve jeleníthessék meg pályafutásuk legjavának vélt/ítelt termését. Mit üzen egy ilyen válogatás a mai olvasónak? Egyfelől mozaikkockákban idézi meg a kort – amelyben az írások születtek –, másfelől kirajzolódik az újságíró arculata, viszonyulása a választott témához, az őt körülvevő világhoz.

Bizonyára sok fejtörést okozott számukra: mi is kerüljön be a kötetbe. S ezt nem csupán a bőség zavara okozta. Ezen írások két, egymással ellentétes politikai, társadalmi rendszerhez kötődnek. Más-más elvárások/lehetőségek kínálkoztak, voltak adottak témaválasztáshoz, a fölvethető, vagy fölvetett gondolatokhoz. Ott rejlik benne a kockázat is – egyfajta szembesítés –, hiszen sok olvasó is átélte azt a kort, az írásokat összevetheti a maga emlékeivel, érzéseivel, véleményével.

A jegyzetek, riportok, interjúk nem csupán számszerű összegzésként állnak előttünk. A megélt életet felidéző freskó ecsetvonásaiként küldenek jelzéseket a mának, a múltat kutató, az iránt érdeklődőknek.

Mindkét szerző a lap vezéregyéniségei közé tartozott. Azok közé, akik a szerkesztőségben betöltött szerepük, írásaik, kvalitásaik révén alakították, formálták annak arculatát. Hogy milyen írásokkal, arról tár a két kötet beszédes képet a ma embere elé.

Marik Sándor: Az írás megmarad

„Nagy időket éltem meg...” – írja bevezető soraiban. Közte kettőt jelöl meg: a városházi tudósítás másfél évtizedét s a többpártrendszerrel beköszöntő kibontakozás éveit.

Az első a város életébe való beágyazódás lehetőségét, a szemtanú szerepét kínálta, a krónikásét, aki a rohamosan fejlődő megyeszékhely mozgalmas éveit jeleníthette meg, a hatvanas évektől a századfordulót követő évekig, a nagyszabású városrendezési tervek megvalósításáig. A kötetben is közölt pár soros hírek, a tudósítások, interjúk apróbb-nagyobb eseményekhez, történésekhez fűződnek, jelezve a folyamat kitárulkozását. Tömör megfogalmazású mondatokban szól róluk, kerülve az érzelmesség legapróbb jeleit is, „azt a csipetnyi pluszt, ami a napi újságírói munka fölé emeli”.

Bár szerkesztőségi beosztása jobbára a megyeszékhelyhez köti, belpolitikai rovatvezetőként gyakran átlépi annak határait. Mátészalka, Kisvárdra, Nyírbátor küzdelme a városi rangért; a gyógyvizek feltárása és hasznosítása; az öt éves fejlesztési tervek, az urbanizáció gondjai éppúgy jelen vannak, mint a megyei változásokat érintő interjúk Zilahi Józseffel, Helmeczy Lászlóval, Gazda Lászlóval, akik a változások, a fejlődés hajtómotorjai voltak az utóbbi évtizedekben.

A rendszerváltozást követően a BBC tájékoztató műsorainak irányelveit tette újságírói tevékenységének alapelvevé:

tisztesség, függetlenség, megbízhatóság, érzékenység. Csupa elvont főnév, abszolutizáló nemes cél, idea. Maga is megtapasztalja, hogy a sajtóprés, a politikai csömör, a nyilvánosság és annak árnyéka, az akció és reakció, a parlamenti csatározások labirintusában ez a „semlegességet”, tárgyilagosságot hirdető alapállás nehezen tartható. Másfelől minden leírt szónak, fogalmi értékén túl egyéb üzenete is van; az alapállás akkor is kikacsint belőle, mögüle, ha a szerző, a lap nem akarja.

Marik Sándor makacsul megmarad a maga útján: a tárgyilagos tájékoztatás mellett. Nem kommentálja az eseményeket, jelzőktől, hasonlatoktól, hangulatfestő soroktól mentes írásokban tájékoztatja olvasóit; többnyire mértékadó személyiségeket szólaltat meg. Pedig benne is ott moco-rog a kisördög. A Sajtóprés című publicisztikai írásában elszólja magát: „én bizony nem nézem el az ilyen módszert” – azaz ő is átlépi a Rubicont, maga sem tud mindennel szemben külső szemlélő, semleges maradni – jó néhány írása igazolja. A lakosság bevonása a döntéshozatalba, az egymás iránti felelősség ébresztése, az 1996-os budapesti világkiállítás melletti kiállítás, az előző kormányokra való visszamutogatás jelensége... mind-mind olyan kérdések, amelyek taglalása során állást foglal. Az akkori idők kérdéseit jobbára felülnézetből világítja meg. Az utca embere, a változások hétköznapi munkásai, a terhek, következmények hordozói elvértve jelennek meg e kötet hasábjain.

A kötet legszebb, legemlékezetesebb lapjai emlékezetes találkozásait idézik, a riportokban, útirajzokban, interjúkban realizálódnak. Az eddigiekben jórészt a téma kereste és találta meg az íróját. Ezekben az írásokban ő választja ki írásai alanyait, a témát, tág tere nyílik a szakmai képesség kibontakoztatására, mondhatnánk: szárnyalására. Sikerem-

berek sorsát, életútját idézi élénk, akik köztünk élnek vagy innen származtak el az ország, a világ közelebbi/távolabbi tájaira: orvosok, tanárok, külföldi tudósító, katonatiszt, menedzser, képzőművész, politikus, arab néprajzos, díszpolgárok... olyanok, akik az élet napos oldalán haladtak. Vagy mégsem mindenki? Dr. Loós Tibor tüdőgyógyász főorvos pályájának záró mozzanata nem ezt igazolja. 1993. március 15-én Nyíregyháza díszpolgárává avatják, 1995. december 31-én váratlanul „elbocsátották”, az általa vezetett gyermek-tüdő osztályt minden tiltakozása ellenére felszámolták. Ki és miért? Amiként az is megért volna egy misét, amit a Farkas Bertalan társaságában tett moszkvai látogatásakor leírt a fejezet bevezető soraiban: „hiába van jóval több úrhajós ott, az oroszok sokkal jobban megbecsülik őt, mint mi, magyarok itthon az egyet.

Műfaji tekintetben itt kell szólnunk a pócspetri rendőrgyilkosság revideálását, újratárgyalását nyomon követő, abból ihletődő írásairól. A dokumentumriportból negyven év múltán is megrázó esemény tárul elénk: a félelmet és rettegést keltő koncepció per, az osztályharc nevében elkövetett gáztétről hull le a lepel. Segítőtársa, mondhatnánk úgy is, hogy a sorozat társszerzője a per újratárgyalását kezdeményező és sikerre vivő ügyvéd: dr. Helmeczy László. Marik Sándor ez esetben sem tagadja meg önmagát, nem esik ki a szerepéből: tárgyilagos, távolságtartó, belső indulatnak a halvány jelét sem adja. Főszerkesztője azzal indította útra: „itt az ideje, hogy mi is támogassunk kicsit a nyilvánosság határain”. A mintaszerűen elvégzett feladat több lett annál: leleplező eseménysor; az elítéltek szavai nyomán negyven év múltán is borsózik az olvasó háta.

Az olvasóban a riportok keltik a legnagyobb érdeklődést. Mennyivel oldottabbak ezek a publicisztikai írásoknál! A paletta igen színes: a darukezelőtől a

mindennapi ivóvíz gondokig, a Tisza hajózhatóságától a királyi vonatig, a kínai piactól a bűnügyekig. Bármily érdekes is legyen a téma, nem hagyja sodortatni magát, lényegre törően fogalmaz. Számára ez a műfaj is az információ-közlés szolgálatában áll. Ez esetben is beszélgetőpartnereinek közlései pörgetik az eseményszálakat. A szakmaiság a riportalanyok kiválasztásában jelentkezik: azokat szólaltatja meg, akiket a fölvetett témában a legilletékesebbnek tart, akik kitartó munkával jutottak el a csúcra. Bár nem ebben a fejezetben olvashatók, ide sorolhatjuk a Szakály György, a Liszt- és Kossuth-díjas balett-szólistáról, operaházi balett-igazgatóról, valamint a Munkácsy-díjas Szikora Tamás festőművészről szóló írásokat. Csokorba kötésük is azt példázza, amit a könyv maga: a különböző időpontokban megjelent rövid írások – egy képzeletbeli kompozíció részeként – együtt többet jelentenek.

Ebbe a vonulatba illeszkednek az interjúk is. Ezekben sem bízott semmit a véletlenre. Jó érzékkel orientálódik azok felé, akik a tárgyalt témában illetékesek – országos vagy megyei vonatkozásban egyaránt. E fejezet igen széles spektrumot ölel fel: az idegenforgalomtól a műszaki értelmiséget foglalkoztató kérdésekig, a pápalátogatástól a Magyar Máltai Lovagok Szövetsége hazatelepüléséig, a rendészeti ügyektől a zsidó egyetem alapításáig, a magyarországi választási küzdelmekről az Európai Unió struktúrájáig. Marik Sándor felkészülten fogalmazta meg kérdéseit, a tájékozottságot magára nézvést is alapvető feltételnek tekintette, ami biztosította, hogy a témánál maradjanak, hogy semmiképp se szaladjon el a csikó. Ez segítette abban, hogy a válaszok tömörek, célra törő legyenek, szellemi élményt nyújtsanak.

A nagykövetekkel készített interjúk, beszélgetések sokkal oldottabbak, színesebbek. Soraiból nem csupán

egy-egy személy arculata rajzolódik ki. Képet nyerünk azokról az országokról, amelyekben dolgoztak. Többletélményt jelent, ha az illető személyiség Szabolcs szülöttként jutott a felelősségteljes méltóságba. Ezek az írások – a mai kizárólagosan információ-centrikus, leegyszerűsítő zsurnalizmussal szemben – felidéznek bennünk a Kelet-Magyarország hétvégi mellékleteinek színes, változatos, sokoldalú kitárulkozásra alkalmas és lehetőséget nyújtó világát, gazdagságát.

Marik Sándor szenvedélyes utazóként járta a világot, kiküldetésben vagy saját költségen. A toll, a notesz, a fényképezőgép mindig a tarsolyában volt, bárhol is járt. Az ilyen jellegű írások a leghálásabbak: az ismeretlenre történő rácsodálkozás, a látvány, a később sem halványuló élmény beszüremlik az írásba, sőt eluralja azt. Ettől válnak valóban széppé, hatásossá. Bár a líra, a képzelet játéka ezúttal sem keríti hatalmába, kilep tartózkodó szerepéből. Az egyes szám első személyes megszólalás olvasóit is társutassá avatja. Ily módon magunk is „eljutunk” a távoli tájakra – Észak-Koreába, Vietnamba, Kubába, Mongóliába, Kárpátaljára, Bulgáriába... s minden más helyre, ahova Marik Sándort jó sorsa elvetette. Külön fejezetben jelenteti meg amerikai tudósításait, találkozásait magyar (s azon belül szabolcsi) származású személyiségekkel – Charles Fenyvesivel, Kvassay Sándorral. Külön fejezet a 2001. szeptember 11-i tragédia. A World Trade Center ikertornyai elleni terrortámadás megrengette az amerikai társadalmat. Marik Sándor tudósításai révén a szabolcsi olvasók első kézből olvashattak a még füstölgő romok látványáról, az amerikaiak hangulatáról, interjút a tornyokat építő team Szabolcsban született tagjával, Egerházi Józseffel.

Kötetzáró írásában szól a megváltozott szerkesztőségi munkáról, az internet, a lap top, a világháló áldásairól, az ötvenöt éves Keletről, melynél négy évtizedet

szolgált. Hatvan éves korában lépett nyugdíjba. „...tudni kell abbahagyni.” Abbahagyni? A napi penzumot igen. De akit megejtett az írás ördöge, obszitos voltában sem teheti azt. Más szinten, más közegben folytatja fáradhatatlanul, az addigiaknál is nagyobb intenzitással.

Angyal Sándor: Micsoda világ!

„Nem ígerek felhőtlen szórakozást, mert mint látni fogják, ötven éve engem nem a talmi csillogás, az életművészek hazardirozása, hanem a munkája után megélni akaró átlagemberek sorsa érdekelt” – olvashatjuk a szerző ajánló soraiban. Tiszteletet ébresztő, ugyanakkor kockázatos vallomás! Hisz előttünk a kötetbe szerkesztett anyag, az „irdatlanul nagy idő” termésének a töredéke, mely – cseppben a tenger – visszavetíthető, szembesíthető a sikeres életpályát összegző megállapítással, azzal a szándékkal, mely nem kevesebbet tűzött maga elé, mint „szolgálni az embert”.

Az öt évtized időnyi aktív újságíró pálya csodálatos ajándéka az életnek. A Krúdy-díjjal, Aranytollal, Alkotói-díjjal kitüntetett újságíró, lapszerkesztő konok kitartása, igyekezete energiáit otthonról hozta, a nagyecsedői szülői házból, amelyben korán megtanulhatta: az élet semmit sem ad ajándékba, mindenért keményen meg kell küzdeni. Megtapasztalhatta, hogy teher alatt nő a pálma.

Pályája a szó valódi értelmében történelmi időket ível át. Oly kort, amelyek lehetőséget s korlátokat bőven osztott, ám mindenkor adott volt az emberség megőrzésének járható útja, a kitért vagy rejtett kapu, s annak kulcsai.

Az első fejezetben korántsem a kezdet pőszeségével találkozunk, hisz riportjaiban már a mesterség titkait, eszközeit birtokló újságíró lép elé. Az újraélesztett, indított tézesítésről szóló írások tárgya, témái kora elvárásaira utalnak. A lelkesedés, az optimizmus mögött jól kirajzo-

lódó emberi arcok állnak előttünk, akik hisznek abban, hogy a közös gazdálkodás valóban egy új, tartalmasabb élet forrása. A kétely, a bizalmatlanság, a szembeszegülés jobbára csak halkán megjelenítő hangját nem a szerzőn kell számon kérni! Amint azt sem, hogy idők múltán miért jutott zsákutcába mindez. A nyíregyházi cipőgyárról szóló pergő ritmusú riport a selejt bosszúját vetíti elé, nem csupán annak gazdasági következményeit, hanem a szakmai tisztesség csorbulását is fölveti. A Váci Mihályhoz fűződő emlékek idézése a költő közéleti tevékenységét állítja előtérbe. Későbbi riportjai, a rendszerváltás utáni időkhöz fűződő élethelyzetekről részeként olvashatjuk a Végh Antalról szóló írást is. Ma, amikor róla is kevés szó esik, szívesen olvasunk arról a korában mindenképp bátor emberről, aki fölkaparta az Erdőháton, Nyírségen jócskán bepocsolyásodott állóvizet. Irodalmi mű talán azóta sem okozott olyan „közbotrányt”, mint az ő penészleki riportja. „...szerzett magának néhány százezer új olvasót és néhány száz ellenséget. Ez azért nem rossz arány.”

A Portrék élén olvasható két írás – a mosónő s a gyár udvarán sepregető mindenek – a kezdetekre vezet vissza bennünket. Hazulról hozott örökség és személet jeleként a társadalmi ranglétra alsó fokain élő emberekre figyel fel. Sajnáljuk, hogy a későbbiekben alig válogatja be az e rétegről szóló írásokat. Nem teljességgel, hisz a további portrék „modelljei”-nek többsége is onnan indul. Önerejéből küzdte föl magát, vált szakszervezeti vezetővé, filmrendezővé, kiváló sportolóvá, orvosprofesszorrá. A mögöttük álló társadalom, a körülöttük zajló világ csak halvány vonalakkal megrajzolt háttérként van jelen. Hogy akkor sem volt minden rendjén, arra az orvosprofesszor utal, amikor egy félmondatban megemlíti: „akkor is ki kellett állni (...) amikor a politika eltávolodott a valóságtól. Volt, amikor lehurrogtak egyesek,

nekem ezt is el kellett viselnem, s a nehéz időkben is őrizni csipetnyi hitemet.”

Az interjú a tájékoztatás, az események háttere megvilágítását, értelmezését szolgálja. A megkérdezettek többsége azok sorából kerül, akik az adott témában, munkakörben, az információk birtokában válaszolhatnak az újságírónak. Érthető, hogy a főkaptány tájékoztathat a leghitelesebben a közbiztonságról, a vezérigazgató az ivóvíz gondokról, a pedagógiai intézeti vezetője a diákság egyenlő esélyeinek biztosításáról, a Közútkezelő Kht. igazgatója a közutak állapotáról, a rektor a főiskola jelenéről és jövőjéről, a Start megyei vezérigazgatója a sérült emberek életéről... A kör tovább tágul: a diabetológus a népbetegséggé szélesbedő cukorbetegsége irányítja a figyelmet; az IPOSZ megyei elnöke kemény szavakkal szól arról, hogy az iparosok mostoha gyermekei voltak az egymást váltó kormányoknak”; a múzeumigazgató arra int, hogy „múltunk megismerése nélkül nincs jövőnk”; a nyugdíjas szervezetek szövetségének elnökével folytatott beszélgetésben az újságíró teszi szavát: „ez a réteg helyenként iszonyúan nehezen él”.

A társadalom pulzusát mérő, figyelemmel követő újságíró leggyakoribb műfaja a publicisztika. A legkézenfekvőbb megnyilvánulási forma csak látszólag könnyű műfaj. Alapos tárgyismeretet, széles látókört, jártasságot, nagy fokú társadalmi érzékenységet, a tömör kifejezési mód biztos birtoklását igényli és feltételezi. Míg a portré, az interjú, a riport esetén valamelyest háttérben maradhat, e műforma nem rejtheti véka alá, hogy miként viszonyul a fölvetett gondolathoz. Angyal Sándor vérbeli publicista. Könyve is tanúság rá, hogy e műfaj a legkedvesebb számára. Az effajta megnyilvánulásra különösen az 1990-es éveket követően nyílt szabad tér. Ízelítőül, példázatként idézünk néhány általa megfogalmazott gondolatot. A gazdasági pluralizmusról: „ott nincs kötelező magatartási forma,

ott szabad a gazda, és a határ a csillagos ég – vélik egyesek a kötelező üzleti tisztesség helyett, ami jellemzője egy jól működő piacgazdaságnak”. A tömeges elszegényedésről: „a gazdasági változás, az elszabadult infláció, a hetenként ismétlődő áremelés ezeket a családokat sújtja, miközben az a bizonyos szociális háló nem szövődik a fejük fölött”; közülük kerülnek ki „újsütetű kapitalizmusunk tiborcai”. Az első szabad sajtó napján „a korábbi diktatórikus állam- és politikai berendezés”-ről szól.

A paletta a továbbiakban is színes. A gyermekkori emlékektől a költségvetési gondokig, az elárvult fekete rigókat etető kisfiútól a politikában eluralkodott ellenségképig, a funkcióból kiesett ember vergődésétől az államadósság aggasztó növekedéséig, a kezdők munkanélküliségétől a magára hagyott anyóka karácsonyi leveséig, a luxusadótól a falusi szolidaritásig, a gigaprofittól a mindennapos erőszakig, a túlköltekező államtól a spórolós családokig, a futószalagon érkező újabb s újabb terhekig... igen széles a skála. Mind-mind a társadalom széles rétegeit érintő téma.

A mindennapi életben tapasztalt jelenségekről szól, általános érvényű gondokról. Félutacatnyit kivéve, sajnos elmaradnak az írások megjelenési idejét jelző dátumok. A jobb megértés és betájolás végett sem volna érdektelen pontosan tudni, hogy kinek szólnak a „már hallom az ellenzék dörgedelmét”-szerű kiszólások – megjelenésük idején ezek nyilvánvalóak voltak, de ma már nem azok.

A kötet közel felét a Városjáró fejezetben megjelent, dokumentum-értékű írások teszik ki. Keltezési idejük igen friss: 2006 második fele. Mondhatnánk, hogy a szakmától búcsúzó félben levő újságíró ismeretei, tapasztalásai kívánnak felsorakozni egy olyan sorozatban, amely egy időben szól a mai állapotokról, a múltról s a jövődőről. Városgazdák, –tervezők,

tisztségviselők szavaiból bontakozik ki a kép – mint magas hegyről elénk táruló panoráma –, oly személyektől, akik hivatalból és/vagy lelkes lokálpatriotizmustól telítetten tájékoztatnak bennünket. Angyal Sándor korántsem csak szemlélőként, hanem az eltelt fél évszázad tanújaként, sőt cselekvő részeseként mutatja be a fejlődés, a jelenkori kibontakozás mozaikkockáit, teljesíti ki a képet.

Mondhatnánk, könnyű dolga van, hisz városaink zöme az utóbbi ötven esztendőben nyerte vissza (el) a városi státuszt, oly korszakban, amelyről ő maga is tudósított.

Az természetes, hogy elsőként a megyeszékhely, Nyíregyháza – „a színesedő szőke város” – meredeken felívelő fejlődésvonala apróbb–nagyobb állomásaival ismerteti meg az olvasót. Soha hálásabb téma! Negyedszázadnál több apró írás követi nyomon azt a metamorfózist, melynek folytán a peremrészekből tízezres lakótelepek lesznek, a hajdan poros utcácskák helyén toronyházak magasodnak, melynek során az itt lakók életminősége európai színvonalra magaslik. Információk halmaza jelzi, szemlélteti ezt a folyamatot. Elismerőleg szól azokról, akik cselekvő részesei voltak e folyamatnak, a városi polgárságról, akik eleik példájától buzdítva maguk is áldozatos munkával segítették a kibontakozást. A jövőt szolgáló Bencs-program új fejlődési távlatot nyit, ígéretes jövőt sejtet. Azt is észleli, hogy a sok pozitívum mögött gondok is fölsejlenek: a város társadalmi szegényekre és gazdagokra osztódása elé gátat kellene emelni, a mélyszegénység megszüntetése második örökváltság feladataként ként áll a város előtt.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye többi városa – szám szerint huszonhárom

– bemutatását hármasságban végzi el: mai állapotok bemutatása, történelmi visszatekintés, most formálódó jövőkép koordinátáira kivetítve ismerkedhetünk velük. Örömeik, gondjaik hasonlóak. Döntő többségükben 1989 után nyerték el a városi rangot. A fiatalos lendület, a merész álmok és tervek – valamennyi közös jellemzője. Közös a városvezetők tenni akarása, mely történelmi hagyományokra épít, a mai kor elvárásai szerint szeretné alakítani közössége jövőjét. Ám közösek a gondok is. A gyér ipar, az országos átlagnál magasabb munkanélküliség oly gond, amely a legmerészebb álmok elé is kemény akadályokat gördít.

Az írások értéke azok dokumentumjellege, a rendkívüli adatgazdagság miatt akár egyfajta kézikönyvként, útikalauzként is forgathatjuk, lapozhatjuk a kötetet. Az azonos belső struktúra azonban oda vezethet, hogy az olvasó átsiklik fontos helyi értékeken, amelyek méltán érdemelnének figyelmet. A függelékként közölt fotók a kötet szerzőjét közelebb hozzák az olvasóhoz. Azt a mozgalmas életet szemléltetik, amely az újságírói pálya lehetőségeit jelzik.

Micsoda világ! – olvashatjuk a szép kivitelezésű kötet címlapján. A felkiáltójel azt a hangulatot idézi, azokat az időket, amelynek Angyal Sándor részese, írással pedig alakítója is lehetett, s egykori munkahelye lapjának hasábjain időről időre ma is maradt.

Marik Sándor: Az írás megmarad – Négy évtized, tízezer cikk a „Kelet”-nek (Válogatott írások 1965–2004) Ardlea Kiadó, 2004. 344 p.

Angyal Sándor: Micsoda világ! Fél évszázad a Kelet szolgálatában. Inform Média Kft., 2007. 372 p.

Máriás József

Nagy könyv a kis Túrról

A sors kifürkészhetetlen: a legváratlanabb módon is születhet egy remek helytörténeti kiadvány. Jó példa erre a Lenti István kandidátus szerkesztésében megjelent „Hová siet a Túr?” című elegáns, keménykötésű, sok fényképpel illusztrált kötet, amely egy uniós program „melléktermékeként” jelent meg – sokak öröme.

A megyei önkormányzat 2005-ben pályázatot nyújtott be az INTERREG Közösségi Kezdeményezés Programok keretében meghirdetett Magyarország-Románia határon átívelő együttműködési programra, és az támogatásban részesült. A pályázat egy olyan komplex beruházás előkészítését célozta meg, amely – Dályai Józsefné programfelelős szerint – megmenti az Öreg- és az Élő-Túr természeti értékeit, lehetővé teszi a táj szépségeinek, viszonylagos érintetlenségének turisztikai hasznosítását, miközben javítja a környezeti állapotokat, elősegíti az árvizekkel szembeni biztonságot. A program javaslatot tesz a megvalósítás lehetséges alternatíváira, a vízre alapozott több milliárdos fejlesztés megvalósítására európai uniós pályázati pénzekből.

Egy ilyen nagy ívű program különösen értékes szakmai elemzéseket, sokféle tervet feltételez, amelyek nem csak az elképzelt fejlesztésekhez, hanem az érintett terület minden eddiginél jobb megismeréséhez is hozzájárulnak. Ezért is döntött úgy a program menedzsmentje, hogy az összegyűlt hatalmas anyag java részét könyv formájában is közkinccsé teszi. A kiadvány az év elején jelent meg.

Jelentőségét az adja – miként köszöntőjében Fülöp István, a megyei közgyűlés elnöke fogalmaz –, hogy egy komoly térségi program elkészültét mutatja be. Amely e természeti táj megőrzése és megóvása mellett a szakemberek közel kétévi munkájának eredményeként megoldási, fejlesztési javaslatokat fogalmaz meg.

Annak érdekében, hogy a megye e tája a folyó rehabilitációját követően kiemelt fejlesztési területté válhasson.

A kötet öt fő fejezetre oszlik: A Túr krónikája (szerző: dr. Konecsny Károly geográfus); A Túr jelene, jövője (Illés Lajos hidrológus); A Túr-vidék élővilága (dr. Lenti István c. főiskolai tanár); A túristvándi Rókás-legelő növény- és gombavilága (Lenti István); Túr-vidéki emlékek, élmények (dr. Vágvölgyi Sándor főiskolai tanár, dr. Németh Péter c. múzeumigazgató, Balogh Géza újságíró, Makay Béla tanár, Lenti István). A kötetet román és angol nyelvű fordítás egészíti ki.

Konecsny Károly alapos elemzést készített a Túr vízgyűjtő és belvízrendszerének földrajzi és vízrajzi adottságairól, a Túr és mellékvizeinek vízjárásáról és vízkészletéről, a heves árvizek és tartós belvizek jellemzőiről, a külföldi hatásokról. Történeti visszapillantást is olvashatunk, a korábbi legalaposabb, 1936-ban készült elemzés alapján. A Túr vízének elemzéséből megtudhatjuk, hogy a határon túlról érkező szennyeződések már régen a múltéi lennének, ha a vízgyűjtőben lévő színesfém-bányák csupán az eredetileg tervezett (1970–1985) időszakban működtek volna, ám állítólag még mindig olyan jelentős mértékben találhatók e területen kitermelésre alkalmas értékes színes fémek, hogy a bányák további üzemeltetése mellett döntöttek. Ez a szűk kapacitások és az elavult berendezések miatt állandó veszélyforrás. A fejezetet sok táblázat és grafikon egészíti ki, amely a szakemberek, és az érdeklődők számára egyaránt hasznos lehet.

Illés Lajos a Túr jelenét és lehetséges jövőjét mutatja be, miként lehetne az uniós pályázat keretében fenntartható módon, hosszú távon rendezni a Túr és környezete helyzetét. Ehhez az árvízi biztonság növelésére van szükség, amelyet az ártér revitalizációjával és turisztikai

fejlesztésekkel lehetne összekapcsolni. Ugyanakkor fontos lenne az Óreg Túr (Túr belviz főcsatorna) komplex rehabilitációjára, rendezésére, a települési fejlesztések támogatására. Dr. Tilki Attila tanulmányában azt fogalmazta meg, hogy mit jelent a helyieknek a Túr rehabilitációja. A Túr folyót stratégiai elemnek tekintik, amely lényeges kihatással van a környezetében élő emberek életére. Kívánatos az árapasztó tározó kialakítása, fontosak a tervezett kerékpárutak, lényeges a holtágak vízellátásának javítása. Ezekhez sok más fejlesztési program kapcsolható. A tanulmányból kitűnik: a térség turisztikai értékei változatosak, amelyek jó hasznosítása alapvetően javíthatna az itt élők életén.

Lenti István a Túr-vidék élővilágát rendkívül gazdagnak láttatja. Gyertyános tölgyesek, puhafás ligetek, szedreszek mellett a nyári tőzike, a bíbor nebántsvirág, a medvetalp előfordulásai érdekesek. A Túr és mellékének állatvilága számos fajt számlál, a síkvidékiek gyakran keverednek a hegyvidékiekkel. Sajnos, a híresen bő halkinálát ma már

csak legendákban él. A Túr vidéke azonban még mindig megkapó, vadregényes, romantikus, hangulatos. Madárvilága talán a leggazdagabb országrészekével vetekszik. Külön érték a túristvándi Róka-legelő növény- és gombavilága.

Sok más érdekesség mellett megtudhatjuk, hogy a XIV. században már három malom állt a Túr folyón, s a vízimalmok „virágzásának” a biztosabb üzemű gőzmalmok megjelenése vetett véget a XIX. század második felében.

Értékes könyv jelent meg tehát egy uniós pályázat közbülső munkaanyagából. Mivel a Túr vízgyűjtője alapvetően határon túli területen, Romániában van, teljesebb kép bontakozna ki, ha megjelenhetne egy hasonló, második kötet a tükörprojekt túloldali elemzéseiből. Jócskán emelte volna a könyv értékét, ha az alapos elemzések, szép fényképek mellé igényes tipográfiai szerkesztés, gondosabb korrektúra társult volna.

Hová siet a Túr? Szerkesztette: dr. Lenti István. A megyei önkormányzat kiadása, 2008. 200 p.

M. S.

Négy fotográfus a Pál Gyula Teremben

A digitális technika megállíthatatlan térnyerése óta az is fényképez, aki azelőtt sosem vett gépet a kezébe. Divat lett a fotózás. A képgyártásra alkalmas telefonok, az „elérhető árú” kompakt masinák gyorsaságot, élességet, színeket kínálnak, az eredmény pedig azonnal ellenőrizhető. A vég nélküli képcsinálás, s főleg az immár érdektelen színes felvételek mindent elöntő áradása idején sóhajtva gondolunk arra, hogy ez a tevékenység bizonyos alkotók kezében képes művészetté válni. És, szerencsére, ma is dolgoznak olyan fotográfusok, akik csak „válogatott műveiket” tárják a közönség

elő. Válogatott és műves darabokat kínálnak a befogadónak.

Nem véletlen, hogy manapság számos korábbi, elfeledett(nek hitt) kézműves technika éli reneszánszát. Az ezüsthalogenid eljárás nem tűnt el, sőt, újabb híveket szerez magának. Igaz, a felhasználók köre leszűkült, hajdani patinás gyártók fejezték be a termelést (Agfa, Konica, Forte), mások pedig – az Ilford, a Fuji és a Kodak mellett – új termékekkel jelentkeztek (Gigabitfilm, Rollei 3, Efke). Mindemellett a Kodak, illetve a Fuji is újabb és újabb fejlesztésű negatívokkal és diákkal áll a vásárlók rendelkezésé-

re. Az olyan egykori technikák, mint az argentotípiá, a cianotípiá fel-feltámad haló poraiból, hogy visszalopjon a mába valamit abból a korból, amikor a fotó még mesterség volt. És művészet.

A 2008 tavaszán nyílt Szökő 4 című kiállítás ezért is okozott örömet a szemlélőnek. Semmi pixelhalmozás, csak a fény csodálatos rajza, a nagy formátum hihetetlen részletgazdagsága, a cianotípiá hasonlíthatatlan hangulata, a fekete-fehér nosztalgiamentes szépsége.

Négy nyíregyházi fotográfus, még 1996-ban eltökölte, hogy szökőévenként új anyaggal, közös tárlattal lép a publikum elé. *Boros György, Nagy Tamás, Síró Lajos és Soltész István* ennek az elhatározásnak megfelelően immár negyedszer jelentkezett a megyeszékhelyen, most a Pál Gyula Teremben. Igaz, hogy tizenkét esztendővel ezelőtt a digitális képalkotás még alig jutott túl az első tétova lépéseken: a négy fotós azóta is tendenciózusan, mondhatni teoretikusan határolódoik el a világot meghódító kényelmes eljárástól. Munkáik a fotótörténetben járatlan szemlélőt is magukkal ragadják, annyira mások, mint a ma megszokott, agyonélesztett, Photoshop-trükkökkel manipulált digitális nyomatok.

Soltész István, aki többnyire az általa kézi munkával, fából épített, nagy formátumú kamerával dolgozik, bemutatott anyagával meggyőzően bizonyította, hogy a világra pillantó objektívje különös árnyalatok kirajzolására képes. A 6x7-es negatívról készült kontakt sztereó diapozitívok, a 20x25-ös negatív kontaktjai (Vadcsapások sorozat) nemcsak a nagy méretek káprázatos vonalélességét kínálják, hanem meggyőzik a nézőt arról: az alkotó elé táruló világ már a kiválasztás által képes arra, hogy a pusztá látványt megemelje s a művészet szférájába utalja.

Nem kevésbé érdekes Boros György anyaga. A Fényképek Sóstóról darabjai,

a „polaroid transzfer, vegyes technika” megjegyzésű sorozat a helyiek által jól ismert mindennapi környezetet valami álomszerű, Krúdy-hangulatú látomássá alakítja. (Szintén ő az, aki a szellemes Gyerekjátékok című kompozíciójában nem idegenkedik a humortól sem: a labdát szorongató kisfiú, s az egykori önmagához hasonló pózban Bronicát tartó, ezüstösödő hajú férfi portréja között eltelt potom negyven évet, a régi fotó reprodukciója s az új digitális technikájú arckép között eltelt évtizedeket a játék metaforájába sűriti.

A történelmi technikákat Síró Lajos cianotípiái képviselik. A Különös hely darabjai, a Vizililiom 01-03 a látvány hangulatteremtő erejével ragad meg, míg az Áldozat 05-10 filozófiai képzettársításokat, s Pilinszky-reminiszcenciákat idéz fel a látogatóban.

Nagy Tamás teával színezett rézkarc-papírra készült, zselatinos ezüst nagyításai viselhetnék a Hommage à Antonioni alcímet is, hiszen a Maryon park a Nagyítás című Antonioni-film forgatási helyszíne volt. Nagy Tamás megkereste és ábrázolta a híres mű beállításainak helyét: a gesztus nemcsak a rendező, hanem az ezüsthálogenid technika előtti tiszteletadás is. (A megértést segíti a néhány filmkép elhelyezése.) Szintén Nagy Tamásé az ötletes Camera inversura, a plafonról lelógatott, parányi lyukkal ellátott doboz, amely a camera obscura helyett fényt sugárzó, bepillantásra csábító eszköz...

Soltész István sztereó dianézó szekrénye és fekete fehér diapozitívjai, Síró Lajos kék árnyalatú cianotípiái, Boros György polaroidjai és Nagy Tamás barnás színezetű munkái nem hagynak kétséget afelől, hogy a „hagyományos” fotográfia még sokáig fog élni – mindannyiunk gyógyörködtetésére és örömére.

Karádi Zsolt

Stílusközpontú nyelvművelés

Kemény Gábor meghatározó egyénisége és személyisége a magyar nyelvtudományban. Stilisztikus, fő kutatási területe a költői képalkotás, Krúdy-kutató, s nem utolsósorban nyelvművelő a szó legnemesebb és hagyományos értelmében. Eddig megjelent kötetei is erről tanúskodnak (*Krúdy képalkotása, Szindbád nyomában, Képekbe menekülő élet, Bevezetés a nyelvi kép stilisztikájába*). A nyelvművelő Kemény Gábort pedig a következő kötetek fémjelzik: *Hivatalos nyelvünk kézikönyve, Nyelvművelő kézikönyv, Szaknyelvi divatok, Normatudat – nyelvi norma* stb. Egyébként a nyíregyházi olvasók számára sem ismeretlen a nyelvtudós, hiszen a 2003 őszén a Nyíregyházi Főiskolán tartott Krúdy-konferencia előadója volt, *A szakrális és az erotikus viszonya Krúdy prózájában* című előadását hallgathattuk meg.

Az alább bemutatandó könyve a *Nyelvi mozaik* címet viseli. Alcíme: *Válogatás négy évtized nyelvművelő írásaiból*. Ez utóbbit akként is lehetne módosítani, hogy válogatás egy életpálya nyelvművelő írásaiból, azonban ezzel óhatatlanul azt sugallnánk, hogy Kemény Gábor befejezte nyelvművelő tevékenységét. Azonban ez koránt sincs így, sőt.

A kötet három nagy fejezetre tagolódik, ezek a következők: *Stílusközpontú nyelvművelés, Mondhatta volna szebben?, Nyelvi mozaik*.

Az első fejezet kezdő írásának a címe a nagy előd, Lőrincze Lajos alaptétele: *Pozitív nyelvművelés*. Itt többek között arra a kérdésre keresi a választ a szerző, hogy mire jó a nyelvművelés, szabad-e, lehet-e, kell-e beavatkozni a nyelv változási folyamatába. Nos, a válasz természetesen arany középutas: mértékkel igen. Mint ahogy nem szabad a nyelvi hibát ejtőket phellengerre állítani, ugyanúgy kifogácsolható az a vélekedés, amely szerint a

nyelvész ne akarja befolyásolni a nyelvi gyakorlatot, mert többet árt, mint használ ezzel, elbizonytalanítja, megzavarja a beszélőt. Íme a megfontolt állásfoglalás szó szerint: „Meg vagyok róla győződve, hogy e két szélsőséges felfogás közül egyik sem állja meg a helyét, következésképpen mind a kettő ellen küzdeni kell. Napjaink nyelvművelőjének esze ágában sincs Nyelvhitavalt játszani, de arra sem hajlandó, hogy ölbe tett kézzel szemlélje a körülötte zajló nyelvi folyamatokat, vagy legfeljebb pusztán regisztrálásukra szorítkozzék. Ezzel magának a nyelvművelésnek a létjogosultságát vonná kétségbe.” A nyelvművelő nem a helyes-helytelen kategóriákkal értékeli, hanem a fokozatosság és a viszonylagosság alapján tanácsol. A modern stilisztika *funkcionális adekvátság* (rendeltetésszerű odaillőség) fogalma alapján a nyelvművelésben célszerű bevezetni a szituatív helyesség kategóriáját. Ez azt jelenti, hogy megnyilatkozásunk mind írásban, mind szóban függ a helytől, az időtől, az alkalomtól, a hallgatóságtól, a beszédcéltől, és a minősítés is ennek függvényében alakul. Mindezek alapján kitűnő új fogalmat vezet be Kemény Gábor: a stilisztikai szemléletű nyelvművelést.

A következő írás a *Helyesírásunk alapelvei és néhány fogas kérdése* címet viseli. Nyilván nem sértődik meg a szerző, ha jómagam ezen tanulmányának a *Nyelvművelő cikkek negyven éven felülieknek* címet adom. Arról van ugyanis szó – s talán ez közismert –, jelenleg a *Magyar helyesírás szabályainak* a 11. kiadása van érvényben, 1984 óta. Márpedig ebben az írásban a 10. kiadásra is vonatkoznak adatok, még pontosabban a 11. kiadás előkészítésére. Így főleg azoknak mond sokat, akik 1984-ig érettségiztek. Ez a kijelentés sem helytálló. Ugyanis annyira érdekes az okfejtés, s a példák is annyira

élőek és tanulságosak, hogy így is öröm olvasni. Így például a hagyomány elvének taglalásakor megtudhatjuk, hogy a vezetéknevekben megőrizzük a régies betűket (*Weöres*), de a keresztnévben nem, azaz nem *Deák Ferencz*. Kitűnő a *j-ly* harcáról szóló rész, amelyből kiderül, hogy már több mint száz éve folyik a polémia a *ly* eltörléséről, illetve megtartásáról. A szerző tételszerűen végigveszi az érveket pro és kontra, majd a végkövetkeztetés: szükség van a *ly*-re.

Az egyik legnehezebb szabályt az egybe- és különírását is tárgyalja a szerző, s mint mindenütt, itt is ragyogó példákkal illusztrálva. Különbség van a *mérges gomba-szakértő*, valamint a *mérgesgomba-szakértő* között. A következő példa alapján talán nem tűnik intimpistáskodásnak, ha elárulom, hogy Kemény Gábor a futball nagy rajongója, így például az idegen nevek kiejtésekor említi egy francia labdarúgó, *Desailly* [döszájji] nevének a hibás, *Desailly-jal* ragos alakját, helyette *Desaillyval* a jó (kötőjel nélkül, *v*-vel).

E fejezetben szó esik még a hivatalos és a szaknyelvről, ezen belül a terjesztésségről, például: *biztonsági intézkedéseket foganatosítottak*. S ne feledjük, sajátos archaikus bája van a példamondatoknak is, a szerkezetkeveredésnél találkozhatunk a következővel: *A Munkácsy szocialista brigád tagjaként továbbműveli fafaragó tevékenységét*.

A szóhasználatban kapcsolatban egyértelmű megállapításai vannak a szerzőnek: „A divatszavak elkerülése nem is annyira nyelvhelyességi, mint inkább stíluskérdés. Jó mércéje az újságíró szerkesztői igényességének.” Vagy: „Nem az idegen szót kell irtani, hanem a vele egyenértékű magyart terjeszteni.” A fejezeten belül külön egység foglalkozik a sajtó nyelvvel. A Magyar Televízió hírműsorainak nyelvi-stilisztikai sajátosságai című rész érinti többek között a nyelvi képek használatát, a riporterek beszédét. Teljesen

egyetérthetünk a szerzővel abban, hogy nem ildomos a riportalanyt még akkor sem tegezni a nyilvános beszélgetés során, ha egyébként a magánéletben pertuviszonyban vannak egymással. E tárgykört illetően sajnós a továbbiakban sem a dicséreté a szó. Napjainkban trendi az interjúalany szavába vágni, akár a miniszterelnökébe. S a túlzottan „oldott” megnyilatkozás gyakran stílusterést okoz, például: brahiból nyújtottak be módosító indítványokat (nyilván a képviselők). És bizony nem kívánja palástolni jó kritikai érzékét a szerző akkor sem, amikor a tudományos nyelv anomáliáiról szól. Itt két kategóriát állít fel: a tudóskodót és az irodalmiaskodót. Az előbbit a nagyképzű körülményeskedés, körmönfontosság, az utóbbit a dagályosságba fúló eredetiszedés jellemzi. Magyarázat helyett inkább idézem: „az effajta »felfuvalkodott« mondatok végül is éppúgy szét-pukkadnak, mint a Phaedrus-mesében a béka.” Természetesen nem marad ki a „sportnyelvörjárat” sem, a sportműsorok nyelvének vizsgálata, például az egy-egy helyes ejtése gyakran kifogásolható, ugyanis hosszú *gy*-vel kellene hangoztatni.

A javaslatok elsősorban a nyelvművelő alapelvekhez kapcsolódnak: a stílusossághoz, a gazdaságossághoz, s bőven akadt „nyelvelnivalója” a szerzőnek a mexikói labdarúgó-világbajnokság okán is. A képszerűségről szóló, valamint a Mestereim, barátaim, példaképeim cím alatt felsorakozó írásokkal együtt 26 cikk, illetve tanulmány olvasható az első fejezetben.

Találkozhatunk újabb tétellel is, így a nagy előd, Kovalovszky Miklós nyelvművelő programjával: „Tiltó és túlzó szabályok, öröklődő nyelvhelyességi babonák helyett alkotó, pozitív, funkcionális nyelvművelésre van szükség.” S immár Kemény szavaival: „így juthatunk el a nyelvi helyesség alapkövetelményétől a stilisztikai helyesség eszményéig”. Itt

jut el a szerző a napjainkban érvényes stílusközpontú nyelvművelés meghatározásához.

A könyv második része, amely a Mondhatta volna szebben? címet viseli, nem kevesebb, mint 105 cikket közöl. Ezek az Élet és Tudományban jelentek meg 1976-tól 1980-ig, a hetilap minden második számában egy nyelvtanilag és/vagy stilisztikailag helytelen mondat javítása történt meg. Ez az egység akár külön kötetben is megjelenhet(ett volna) Stílusgyakorlatok magyar és kommunikáció szakos hallgatóknak címmel. Hogy a tisztelt olvasó is el tudja képzelni, miről van szó, az egyik írást idézem.

Este fél 9-kor a tévében nemrég bemutatott III. Béla című drámájáról előnyösen ismert Sz. Gy.-nek a szabadságharc hős tábornokainak kivégzésük előtt Gyulán töltött napjairól írott, A nagyszerű halál című történelmi drámáját tekintjük meg. (egy programfüzetből)

Nyilvánvaló, hogy itt nem az egyes szavakkal, kifejezésekkel van a baj, hanem összekapcsolásuk módjával, röviden: a mondatszerkezettel. Aki a fenti tájékoztatót megírta, mindent egyetlen egyszerű mondatba gyömöszölt bele, vagyis olyan mondatba, amely nyelvtanilag mindössze egy tagmondatból áll. Ez az egyszerűnek szánt, egymondatos megoldás azonban a gyakorlatban nagyon is szövevényesnek bizonyult. Ráadásul meglehetősen egyhangú is ez a mondat: a szerkezeti (nyelvtani) monotónia, pl. a befejezett melléknévi igenevek ismétlődése hangzásbeli monotóniát von maga után. bemutatott ... ismert ... töltött .... írott. Tartogat a szöveg egy félreértési lehetőséget is. Az ügyetlen szórend (*Este fél 9-kor a tévében ... tekintjük meg*) miatt akár azt is hihetjük, hogy a tévében kerül műsorra A nagyszerű halál című színdarab. Pedig nem ott, hanem a gyulai Várszínházban, „élőben”!...

Az átalakításhoz úgy fogunk hozzá, hogy az eredeti, „elefantiázisban szenvedő”

mondatot több kisebb, önálló részre bontjuk. Ezt a műveletet úgy hajtjuk végre, hogy kiemeljük a lényegét és előrehozzuk a közlemény elejére, míg a másodlagos fontosságú, járulékos információkat később, külön mondat(ok)ban fűzzük hozzá. Ily módon a szöveg sokkal áttekinthetőbbé, könnyebben érthetővé válik.

Az első mondat a közlés lényegét fogalmazza meg: „Este fél 9-kor megtekintjük Sz. Gy. történelmi drámáját, A nagyszerű halál-t.” Választékosabb, de ebben a nyelvi környezetben kevésbé természetes szórenddel: „Este fél 9-kor megtekintjük Sz. Gy.-nek A nagyszerű halál című történelmi drámáját.” (A birtokos jelző -nak, -nek ragját ilyenkor okvetlen ki kell tenni.) Ha ki akarjuk emelni a tárgyat (az eredetiben ki van emelve!), a szórend így alakul: „Este fél 9-kor Sz. Gy. történelmi drámáját, A nagyszerű halál-t (v.: Sz. Gy.-nek A nagyszerű halál című történelmi drámáját) tekintjük meg.”

Ezután – új mondatban – a darab tartalma következik, pl. így: „A színmű a szabadságharc hős tábornokainak kivégzésük előtt Gyulán töltött napjairól szól.” Alárendeléssel: „A színmű a szabadságharc hős tábornokainak utolsó napjairól szól, melyeket kivégzésük előtt Gyulán töltöttek.”

Végül a szerző „beharangozására” keríthetünk sort, ilyenformán: „Az írot (egyébként) előnyösen ismerjük a tévében nemrég bemutatott III. Béla című drámájáról.” Szebben: „A szerző nevét a tévében nemrég bemutatott III. Béla című drámája tette ismertté.” A három mondat sorrendjével a bennük foglalt tartalom fontossági sorrendjére is utalunk.

A könyv az Utószó helyett: Borsó a falon című írással zárul. A némi székepszissel, némi érzelemmel vegyülő „vég” azt próbálja meg újra megválaszolni, hogy vajon érdemes-e ilyesmivel foglalkozni (mármint nyelvművelő cikkeket írni),

van-e eredménye a nyelvi ismeretterjesztésnek. Most, az eddigiekkel ellentétben, nem idézem a szerző véleményét. Arra biztatom minden leendő olvasóját, hogy válaszoljon erre ő maga.

Kemény Gábor: Nyelvi mozaik. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 65. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007. 414 p.

Minya Károly

Tréfás történetek Tiszabercelről

„Úgy tűnik, ez egy savanyú világ, melyben kevés nevetni való történik” – írja Eperjesy Ferenc a „Tarka disznó, tarka kutya” című kötet szerzője. És bizony, igaza van, mert valóban nem szakadunk meg a nevetéstől, ha a mindennapok történéseire gondolunk! Inkább a haragos indulatok, mint a jókedv és a vidámság jellemző az emberi kapcsolatokra. Éppen ezért fontos és hiánypótló a kertész-mérnök végzettségű szerző munkája, aki nyugdíjazásáig a termelőszövetkezet elnöke volt Tiszabercelen.

Abban a közösségben dolgozott tehát, amelyik a szegénységében, a számkivettségében is meg tudta őrizni a jókedvét és ha a sorsa jobbra fordult, csak fogékonyabb lett a tréfára. A szerző állítás szerint az időrendben közölt történetek valós eseményeket dolgoznak fel. Szereplői hús-vér emberek és leginkább a saját nevükön jelennek meg a történetekben. „Ahol név nem szerepel, annak nyomós oka van” – írja a szerző – „de a háttérben a valós szereplők állnak ott is”.

Az események helyszíne többnyire Bessenyei faluja, Tiszabercel, de egy-egy villanásra a környező rétközi települések is megjelennek. És megjelennek a tréfacsinálás állandó szereplői „a Hegedűs Jósákak”, akik nélkül emlékezetes esemény nem is történhetett egy közösségben.

A szerző három generáció világát igyekszik átfogni az időrendbe szedett történetekkel. A dédnagyapa korától jut el napjainkig és mindezt úgy teszi, hogy közben felépít egy kis családtörténetet is, bemutatja őseit, familiájának szlovák gyökereit.

A történetek a tréfán, a jókedven túl a paraszti bölcsesség, a paraszti józanság forrásai, bizonyítékai is. Ilyen módon valóságos néprajzi értékkel bírnak, hiszen az adott kor hétköznapi életének, a mindennapok történéseinek tanúi. Az, hogy a néprajzon, a népköltészetben belül hova is sorolhatók be igazán, már nehezebb kérdés.

Kétségtelen, hogy a történetek egy része anekdotának nevezhető, mert adott személyhez fűződő, csattanóval végződő történet. Többségük azonban nélkülözi a „csattanót” és a csattanó helyett a történet vége „tanítómesévé” szelődül. Az viszont tagadhatatlan, hogy mindegyik közös jellemzője a tréfa, a jókedv. Éppen ezért szerencsésebb lett volna, ha az alcím is ezt fogalmazza meg: „Tréfás történetek Tiszabercelről”

Ennél súlyosabb hiányosság az, hogy a kötetnek nincs impresszuma. Hiányzik a kiadó, a nyomda és a kiadás évének a megjelölése és ISBN szám sincs! Vagyis könyvészetileg lehetetlen pontosan leírni, azonosítani! Mindezért igazán kár! Mert, hogy a szerzőt idézzem, ismét „ebben a savanyú világban” jó lenne széles körben terjeszteni a jókedvet, a tréfát! Az olyan könyveket, amelyek segítenek feledni – ha átmenetileg is – gondjainkat, bajainkat és az állandóan mozgó világ naposabb oldalát mutatják nekünk.

Ezért is ajánlom jószívvvel a tréfás történeteket minden kedves Olvasónak!

Eperjesy Ferenc: Tarka disznó, tarka kutya – Anekdoták Tiszabercelről. H. n., é. n. 216 p.

Nagy Ferenc